

OPSTELLEN

over het

Wereldtaal-Probleem

VOORWOORD.

De belangstelling, van verschillende zijden betuigd voor de artikelen, welke verschenen, — en nog verschijnen, — onder de rubriek „Esperanto-hoekje” in „De Morgen”, hebben op de jaarvergadering van „Nederlanda Katoliko” den wensch doen uiten, dat deze artikelen in brochurevorm zouden verschijnen.

Een begin van uitvoering wordt hieraan gegeven door dit boekje, dat tien van die artikelen bevat, ongeveer één geheel vormend, en vooral strekkend tot het vestigen der overtuiging van de redelijkheid van Esperanto.

De bedoeling is, deze brochure door meerdere te laten volgen, die het Esperanto-probleem van verschillende zijden zullen belichten, om zooveel mogelijk bij den lezer alle opwerpingen, die tegen Esperanto worden gemaakt, weg te werken, en bij hem het besluit te doen rijpen, niet te rusten, voor hij zich de kennis van deze eenvoudige, practische en nuttige wereldtaal heeft eigen gemaakt.

Mogen daarom deze brochures eene ruime verspreiding vinden!

1981/5049

De Bron

E 041 = 393 OPS

E 041
= 393
OPS

OPSTELLEN OVER HET WERELDTAAL-PROBLEEM.

No. 1. De moeilijkheid opgelost ?

Wij zullen maar met de deur in huis vallen: het wereldtaal-probleem is opgelost! Door Esperanto? Wel neen! Dat is al lang ter dood veroordeeld! Esperanto, zoo'n uitvindsel van een Poolsch Israëliet, zoo'n maaktaaltje, zoo'n poespas van wat Fransch en Duitsch en Engelsch en 'n beetje Poolsch en Russisch, en, om er 'n geleerd smaakje aan te geven, 'n beetje gekruid met hier en daar een Latijnsch of Grieksch woordje. Neen hoor, kom me daar asjeblijf niet mee aan boord. Ik zal U wat anders laten hooren! Een allermooiëste uitvinding, waardoor met één slag de geheele moeilijkheid van het taalverschil uit de wereld is. Die uitvinding hebben we eigenlijk te danken, zoo zegt men, aan den Volkerenbond te Genève.

Men heeft namelijk in den tijd, dat deze bestaat, twee merkwaardige dingen ondervonden: ten eerste, dat niet alle menschen dezelfde taal spreken, en ten tweede, dat niet alle Volkerenbonds-afgevaardigden polyglotten (talenkenners) zijn.

Deze feiten nu brengen hare eigenaardige moeilijkheden mee, en ziehier, hoe men deze zou trachten op te lossen.

In het midden der vergaderzaal zou eene microfoon geplaatst worden, verbonden met zooveel koptelefoons, als er in de vergadering talen vertegenwoordigd waren. Ieder van die telefoons zou weer verbonden zijn aan het hoofd van een tolk.

Als er nu iemand van de Volkerenbondsleden wenschte te spreken, dan had hij niets te doen, dan voor de microfoon plaats te nemen, en zijne redevoering zou onmiddellijk in de verschillende talen worden overgebracht door de diverse tolken.

De vergaderende heeren kregen voor zich een luidspreker met een wijzerplaat, en zij hadden niets te doen, dan den wijzer op een bepaald cijfer te zetten, om de uitgesproken redevoering te hooren in de taal, die zij verlangden.

Ziedaar, lezer, het nieuwste snufje, in allen ernst in verschillende bladen den lezers toegediend! Zou men bij deze publicatie nu heusch gemeend hebben, dat de lezers nu maar direct hunne Esperanto-leerboeken aan kant zouden gooien onder den uitroep: „Goddank, dat de Volkerenbond ten minste reeds ééne kwestie uit de wereld heeft geholpen! Nu nog een radio-centrale voor de heele wereld met de noodige tolken, en ieder mensch een luidspreker met wijzerplaat, en — de wereldtaal-kwestie is opgelost!”

't Zal 'n paar jaar geleden zijn, dat ik door de radio het bezoek beluisterde van den koning van Afghanistan aan het Berlijnsche raadhuys, waar Zijne Majesteit werd verwelkomd door den burge-

meester, en van weerszijden natuurlijk speechen werden afgestoken. De vorst kon zich echter slechts in zijne landstaal uitdrukken, en de burgemeester kende geen Afghanistansch. Dus moest er een tolk bij te pas komen. Op iederen volzin volgde 'n tamelijk lange pauze, en daarna hoorde men dien volzin in 't Duitsch herhalen. Ik denk, dat de vorst zoo vijf of zes volzinnen had uitgesproken en toen was de plechtige toespraak ten einde, en klonk het als een opluchting, toen de muziek inzette. Nou, als dat zoo in den Volkerenbond moet gaan, dan zijn de heeren in Genève werkelijk te beklagen. Maar waarom grijpen zij toch niet het meest voor de hand liggend middel aan: één en dezelfde hulptaal voor allen, waarmede wij ons op onze internationale congressen zoo verbazend gemakkelijk weten te helpen. Hebben onze meer dan twintig internationale Esperanto-congressen, die zonder eenige uitzondering steeds een schitterend getuigenis aflegden voor de bruikbaarheid van Esperanto, hun dan niets geleerd? Esperanto wordt toch ook gebruikt op het Internationaal Bureau van den Arbeid te Genève, dat steeds zijne mededeelingen ook in Esperanto de wereld rondzendt. We mogen dus onderstellen, dat ze wel eens van Esperanto gehoord hebben.

Of hebben de heeren misschien geen tijd om het te leeren? Ik wil aannemen, dat ze het druk hebben, maar als ze mijn raad zouden willen opvolgen, konden ze allen zonder uitzondering in ééne zitting van den Volkerenbond de wereldtaal machtig zijn. Ze behoefden dan niets anders te doen, dan hun Esperanto-studieboekje te gebruiken gedurende die redevoeringen, waarvan ze toch geen letter begrijpen. Die tijd zou dan heel wat nuttiger en met veel minder verveling gepasseerd worden, en — wat nog meer waard is, — als de heeren elkaar dan weer ontmoetten, zouden ze elkaar ook kunnen verstaan. Tolken waren dan overbodig, vertalingen tot in het oneindige konden achterwege blijven, kapitalen konden bespaard worden, en..... men zou beter opschieten. De Volkerenbond zou daardoor heel wat aan sympathie winnen bij het volk. Het zou dan werkelijk kunnen worden: een „Ligo de la Nacioj”.

Mag ik de heeren vriendelijk uitnoodigen tot een bezoek aan één onzer internationale Esperanto-congressen, hetzij aan het universeele, het katholieke, of het communistische?

Maar 't is waar ook..... Mankas tempol..... De heeren hebben geen tijd!.....

No. 2. Levende Taal?

„Natuurlijk”, zei mijn bezoeker, „ik begrijp heel goed, dat Esperanto geen levende taal zijn kan. Zij is gemaakt, 't is dus een kunstmatige taal. Maar wat hindert dat? We kunnen ze toch gebruiken bij het internationale verkeer. En of we ons dan van 'n doode of van 'n levende taal bedienen, dat legt geen gewicht in de schaal. Hoofdzaak is, dat de taal te gebruiken is.”

„Maar m'n waarde”, zei ik, „Esperanto is evengoed 'n levende taal als Fransch of Duitsch of Engelsch. Noemt ge deze levende

talen, dan is Esperanto 't ook. Zijn ze dat niet, accoord, dan is Esperanto ook geen levende taal."

Met 'n paar verwonderde oogen keek hij me aan, en zei niets. „Is Nederlandsch 'n levende taal?" vroeg ik.

„Wel ja", was het antwoord, „dat zal uwe meening toch ook wel zijn, en dat zal toch wel niemand ontkennen."

„Goed, maar zeg me dan eens, waarom het Nederlandsch eene levende taal is."

„Wel, dat is nogal eenvoudig, dunkt me. Ligt daar niet de ziel in van geheel ons volk? Leeft zij niet met ons mee door de vele woorden en uitdrukkingen, overgenomen van ons voorgeslacht, en gaan wij nog niet dagelijks door met haar verder te ontwikkelen, haar woordenschat uit te breiden, en al onze gevoelens daarin te leggen? Leeft onze taal dan niet?"

„Goed zoo, goed zoo, ge kent het lesje uitstekend van buiten. Ik heb dat meer gehoord. Maar laten we nu eens kalm de zaak beschouwen. Men zegt gewoonlijk, dat 'n taal leeft, omdat ze zich ontwikkelt. Hoe gaat dat? Ontwikkelt 'n taal net zooals 'n plant zich ontwikkelt uit een zaadkorrel, of als een dier, dat zelf ademt en voedsel tot zich neemt, en daardoor groeit? Maakt de taal zelf haar woordenschat, vormt zij zelf nieuwe uitdrukkingen?"

„Neen, natuurlijk niet, de mensch gebruikt de taal, en haar gebruikende, geeft hij haar nieuwe woorden, nieuwe zinswendingen. Anderen nemen die over, volgen dat na, en zoo wordt voortdurend iets nieuws in de taal opgenomen, zoo leeft de taal."

„Juist! Dus 't is eigenlijk de taal zelf niet, die leeft, maar de levende mensch, die de taal gebruikt, geeft er aan, wat men het leven der taal noemt. In dien zin dus moeten we de uitdrukking „levende taal" verstaan. Maar in dien zin is dan ook het Esperanto eene levende taal, niettegenstaande het feit, dat de taal gemaakt is. En eigenlijk is ook dit kunstmatige niets bijzonders. Alle talen toch zijn, goed beschouwd, door de menschen gemaakt. Even goed dus als iedere levende taal, kan zich ook het Esperanto ontwikkelen, en ontwikkelt het zich ook werkelijk. Hoeveel woorden heeft Esperanto niet, die de maker, Zamenhof, zelf nooit gebruikt heeft. Door den regel, door Zamenhof zelf gegeven, dat internationale woorden bijna onveranderd in het Esperanto kunnen worden opgenomen, — alleen de schrijfwijze moet soms aan het Esperanto-alfabet worden aangepast, — hebben de uitvindingen der laatste jaren, die door het gemak van het huidige verkeer direct gemeen goed worden van de geheele menschheid, — denk maar aan vliegmaschine en radio, — een massa termen in alle talen gebracht, die ongeveer voor de geheele menschheid bijna eensluidend zijn, en evengoed in het Esperanto als in andere levende talen worden opgenomen. De massa literatuur, die er reeds in Esperanto bestaat, toont ons, dat met een betrekkelijk beperkt aantal woordstammen en de weinige voor- en achtervoegsels, die onze wereldtaal heeft, er een rijkdom van woorden kan gevormd worden, grooter dan eenige taal bezit. En zou 'n schrijver niet het juiste woord kunnen vormen voor de uitdrukking van zijn gedachten, dan doet hij, wat men in iedere taal in dat geval doet: hij maakt het

woord. Vindt dat nieuwe woord meer gebruikers, omdat het door z'n vorm, z'n klank, z'n gemakkelijke uitspraak enz. goed te hanteeren en te onthouden is, dan wordt dat woord „ingeburgerd". Gebeurt dat niet, dan sterft het vanzelf af, en zal 'n ander schrijver komen, die misschien iets beters vindt. Geheel hetzelfde proces van ontwikkeling speelt zich bij iedere levende taal af. En daarom, al is Esperanto wat men noemt „eene kunstmatige taal", zij is er niet te minder om eene „levende taal".

No. 3. De toren van Babel.

Er zijn er nog altijd, die bij de bestrijding van het Esperanto met het Bijbel-argument komen aandragen. De taalverwarring is eene straf van God voor den menschelijken hoogmoed, dat staat in den Bijbel, zeggen zij. Het past dus ons menschen niet, daarin de raadsbesluiten Gods te gaan weerstreven, en al wat wij in die richting zullen doen, zal noodwendig moeten mislukken.

Me dunkt, wij katholieken, kunnen in dit opzicht geheel en al gerust gesteld zijn door de houding onzer geestelijke overheid ten opzichte der Esperanto-beweging. In plaats van deze beweging te veroordeelen, af te keuren, of er zich zelfs maar van afzijdig te houden, hebben zoowel Pius X en Benedictus XV, als Pius XI er hun zegen aan gegeven. Kardinaal Piffel bezocht persoonlijk ons internationaal katholiek Esperanto-congres te Weenen, en, nog enthousiast over het schitterende Eucharistisch Congres, dat Z. Em. te Amsterdam had bijgewoond, waarbij het nieuwe wereldwonder, de radio, het mogelijk maakte, dat tot aan de grenzen van ons land het Rozenhoedje werd meegebeden, dat men voorbad tijdens de processie in het Stadion, riep hij uit: „Wat zou het schoon zijn, als Esperanto, in dienst van de radio en ons Heilig Geloof, het mogelijk maakte, dat bij zulke gelegenheden de landgrenzen wegvielen, en volken van alle nationaliteit eenstemmig den Eucharistischen Christus loofden!" Ook de Nederlandsche Kardinaal Van Rossum zeide tot Pater Decoene: „Het Esperanto is geroepen, aan de Kerk groote diensten te bewijzen." En onze beminde Bisschop, Monseigneur Diepen, toonde onmiddellijk Zijne sympathie voor Esperanto bij de oprichting van den Nederlandschen Katholieken Esperantisten-Bond „Nederlanda Katoliko", door reeds aanstonds als lid toe te treden. En nog heden ten dage prijkt Zijn naam op de ledenlijst van onzen landelijken bond, en daardoor ook in het jaarboekje van de Internationale Katholieke Esperantisten-Vereeniging, die thans verspreid is in 30 verschillende landen.

Na deze feiten verliest natuurlijk het Bijbel-argument al zijn effect, ook zonder dat wij ons behoeven te wagen op het terrein van Bijbelstudie. Waar zulke eminente mannen ons voorgaan, daar behoeft geen katholiek zich van volgen te onthouden.

Maar toch, maar toch....., ja, ik hoor alweer een opwerping. Let er eens op! Als uw Esperanto vroeg of laat de wereld veroverd heeft, — aangenomen, dat het zoover kan komen, — dan zult ge de geschiedenis van den toren van Babel zich weer zien herhalen.

Ieder mensch, hij zij Japannees, Soedanees of Kirgies, spreekt Esperanto. Goed. Maar ieder zal dat geleidelijk gaan doen op zijn eigen manier. Ieder zal dat doen naar zijn eigen landaard. Zoo komen er geleidelijk verschillen, die voortdurend grooter zullen worden, en eindelijk zoodanig aan den dag zullen treden, dat dialecten, en eindelijk opnieuw volkstalen zullen ontstaan in plaats van de ééne wereldtaal.

Ziezo! Daar liggen we nou! Wat zullen we daar nu op antwoorden? Laten we hier een nieuw artikeltje over beginnen.

No. 4. Wereldtaal verwarring?

Werkelijk, 't is zoo. Er zijn menschen, die onze wereldtaal-beweging zeer sympathiek vinden, en er gaarne met alle macht aan zouden deelnemen, maar..... Ja, die maartjes! En als nu die maartjes allemaal zijn weggeredeneerd, doen ze dan mee? Och kom, neen, dat weten we wel beter! Er blijft nog altijd één argument over, waartegen je niets zeggen kunt, en dat bewaren ze tot het laatste. Dat argument is: ik heb geen tijd!

Nu, wat we daar van denken moeten, dat weten we wel! Maar enfin, we gaan nog maar eens voor den zooveelsten keer een moeilijkheid wegwerken, die ons wordt voorgeworpen, in de hoop, dat er onder onze lezers geen zijn, die alsnog in zich zelven denken: nou, redeneer jij maar: als ik niets meer weet, kom ik maar vertellen, dat ik geen tijd heb.

Lezer, als Esperanto werkelijk 'n nuttige uitvinding is, — en wie kan daaraan twifelen? — als Esperanto werkelijk 'n levende taal is, door iedereen op de heele wereld te leeren, — en dat hoop ik U bij gelegenheid ook aan te toonen, — blijf me dan asjeblijf van 't lijf met het praatje van „geen tijd”, want dat is een katholiek onwaardig: iedere goede zaak moeten wij naar vermogen bevorderen, dat is eenvoudig onze plicht.

Vergeef mij deze korte afdwaling. Ik kom terug op mijn onderwerp: Esperanto heeft veel minder dan de landstalen het gevaar te duchten, dat het in dialecten zal uiteen vallen. Waarom? Omdat het eene wereldhulptaal is.

Vergeeten we toch asjeblijf niet, dat Esperanto geenszins eene taal wil zijn, die door alle menschen over de geheele wereld wordt gebruikt als de gewone omgangstaal. Denk niet, dat wij ons voorstellen, dat we over eenige jaren in 'n café 'n glas bier bestellen met de woorden: „Kelnero, alportu al mi glason da biero”, of dat moeder de kinderen komt wekken met de woorden: „Vekiĝu, jam estas la sepa!” Volstrekt niet. Esperanto bedoelt alleen eene taal te zijn voor het internationaal verkeer, eene tweede taal, die men leert naast zijne moedertaal, en waardoor het voor iedereen mogelijk zal zijn, zonder nog andere talen erbij te leeren, met vreemdelingen om te gaan. Daaruit volgt vanzelf, dat personen, die dezelfde moedertaal spreken, onder elkaar als regel geen Esperanto spreken, tenzij, om zich te oefenen, zooals we nu wel eens Fransch hooren spreken tusschen Nederlanders, omdat ze het anders zouden afleeren.

Het dialect nu, d.i. het eigenaardige in woordkeus, uitspraak en uitdrukking, dat 'n bepaalde bevolkingsgroep kenmerkt, ontstaat door geregelden dagelijkschen omgang, waarbij men, elkaar beter kennende, en dus ook gemakkelijker begrijpende, zich afwijkingen in de gewone zegswijzen kan veroorloven, zonder dat gevaar voor niet-begrijpen zal bestaan. Vandaar dat men spreekt van gewestelijk dialect, en stedelijk dialect. Maar men zou zelfs kunnen spreken van huiselijk dialect, fabrieksdialect, schooldialect, want de dagelijksche omgang tusschen dezelfde personen doen ook hier vanzelf eigenaardigheden in de taal ontstaan. Zulk een geregelde dagelijksche omgang echter tusschen bepaalde groepen van personen zal uit den aard der zaak in 't Esperanto practisch nooit, of ten minste slechts bij hooge uitzondering voorkomen. Afwijkingen in 't gewone taalgebruik, slordige uitspraak, eigenaardige zegswijzen hebben dadelijk een minder begrepen worden ten gevolge, en dragen dus vanzelf de waarschuwing met zich mee, er geen al te druk gebruik van te maken.

Of meent ge misschien, dat een handelsreiziger uit Maastricht zijn Limburgsch dialect gebruikt, als hij firma's bezoekt in Holland of Friesland? Welnu, evenmin doet het de Esperantist, of liever: een Esperantist kan zoo iets nooit doen, omdat hierbij geen dialect zich kan ontwikkelen.

Splitsing van het Esperanto in verschillende talen is dus ook ten eenen male onmogelijk.

Nu besluite men echter hier weer niet uit, dat Esperanto dus onveranderlijk, dus niet voor ontwikkeling vatbaar, dus een doode taal is. Neen: nieuwe woorden en uitdrukkingen vormen zich in onze wereldtaal even goed als in elke levende taal, maar alleen bij internationaal gebruik. De ontwikkeling gaat niet uit van een bepaalde natie, maar geschiedt in de Esperantisten-wereld, en — volgens bepaalde regels, neergelegd in het Fundamento. Hierover in het volgende opstel.

No. 5. La Fundamento.

De lezer zal ongetwijfeld reeds direct de beteekenis begrepen hebben van de twee Esperanto-woordjes van dit opschrift.

Juist, „het fundament”, dat is het, waarover ik nu eens een woordje zou willen zeggen.

Een huis kan men niet zoo maar in de lucht bouwen, zelfs niet op den lossen, weeken bodem. Heeft men rotsgrond, dan begint men maar dadelijk te metselen, maar in ons lage landje weet iedereen, dat een huis slechts dan stevig staat, als er flinke fundamenten onder liggen. En dan nog moet er „de hand aan gehouden worden”, anders zal het huis betrekkelijk spoedig teekenen van verval beginnen te vertoonen.

De talen nu, die de verschillende volken spreken, zijn als het ware op den rotsgrond gebouwd: ieder geslacht neemt zijne taal over van het vorige, en de letterkundige, de taalkunstenaar houdt er de hand aan, versiert de moedertaal met nieuwe vormen en waakt voor verbastering. Zulk eene taal behoeft dus eigenlijk geen

„fundamento”, maar heeft slechts letterkunde noodig, om niet in verval te geraken.

Esperanto echter miste als kunstmatige taal dien rotsgrond. Toch heeft zij een grondslag noodig, een stevig steunvlak, om daarop te kunnen voortbouwen: eerst dan kon de letterkunde beginnen, en zorgen voor voltooiing, onderhoud en verfraaiing van dit taalgewouw. Dien grondslag nu, dat stevige steunvlak, gaf ons de samensteller van het Esperanto, Dokter Zamenhof, en op dat „Fundamento” steunen de verschillende Esperanto-leerboeken, woordenboeken en letterkundige werken.

Wie dan ook aan dit wereldtaal-gewouw wil medewerken, wake er zorgvuldig voor, dat hij niet buiten het „Fundamento” gaat, want al spoedig zal hij bemerken, op den lossen grond bezig te zijn, en zijn werk, hoe kunstig misschien, zal ineenvallen en verdwijnen.

Lezer, ik heb u nieuwsgierig gemaakt, en zie de vraag op uwe lippen: „Maar wat is dan toch dat Fundamento?”

Och, niet zoo heel veel bijzonders, geachte lezer. Denk niet, dat ik zal komen aandragen met een meesterwerk van literatuur, een standaardwerk, dat jaren van studie vereischt om het te doorworstelen. Volstrekt niet!

Toen Zamenhof zijne taal maakte, dacht hij hoogstwaarschijnlijk nog aan geen „Fundamento”. Bij zijne studie van verschillende talen op het gymnasium leerde hij, vooral bij het Engelsch, hoe weinig spraakkunstige regels er eigenlijk bij eene taal noodig zijn. Alleen de onregelmatigheden vormen eigenlijk de groote moeilijkheid bij de talenstudie.

Allereerst zorgde hij dus voor die weinige taalregels, en begon nu met het zoeken van woorden, die in verschillende talen voorkomen, en door hun eenvoudigen vorm gemakkelijk in het geheugen te houden zijn. Voor- en achtervoegsels trof hij in alle talen aan, maar hun gebruik was weer volstrekt niet regelmatig. Hij daarentegen gaf aan zijne voor- en achtervoegsels vaste beteekenissen, en kon daardoor met betrekkelijk weinig woorden een woordenschat vormen, die iederen gebruiker van onze wereldtaal zelf verbluft doet staan, en werkelijk het Esperanto rijker maakt dan welke taal ook.

Nu kwam het er nog op aan, de taal te gebruiken, zijne gedachten in die woorden en volgens de vastgestelde regels uit te drukken, zinnen te vormen dus, en dan was daarmede de grondslag tot de wereldtaal gelegd. Toen kon Zamenhof zeggen: „Zie daar nu de wereldtaal Esperanto. Wilt ge ze gebruiken, doe dat dan, zooals ik het gedaan heb.” Zoo gaf Zamenhof zijn werk aan de menschheid ten gebuike.

En het werd gebruikt. En Esperanto toonde een buitengewoon gemakkelijk middel te zijn tot internationale gedachtenwisseling.

Maar bij dit internationale gebruik kwam al dadelijk bij velen de lust op tot verbetering, of liever: tot verandering, die men verbetering dacht. En het „zooveel hoofden, zooveel zinnen” werd ook Zamenhof duidelijk, die nu inzag, dat, zoo iedereen zijn lust zou kunnen botvieren, het met Esperanto gauw gedaan zou zijn.

En daarom werd nu op het eerste internationale Esperanto-

congres van Boulogne-sur-Mer vastgesteld, dat 1) la 16-regula gramatiko, (de spraakkunst van 16 regels), 2) la „Universala Vortaro” (algemeen woordenboek), 3) la „Ekzercaro” (verzameling oefeningen) het onveranderlijk Fundamento der wereldtaal zouden vormen.

En van dien tijd af werden deze drie werkjes te zamen in één boekje uitgegeven onder den titel „Fundamento de Esperanto”. De regels en woorden zijn hierin in vijf talen vertaald, en daarmee kan feitelijk iedereen, die Fransch, Duitsch, Engelsch, Russisch of Poolsch verstaat, het gebruik van Esperanto leeren.

Velen hebben echter voor hunne studie meer uitleg noodig, dan die korte regels, en daarom zijn er naderhand nog vele leerboeken uitgegeven met meer oefeningen en klaarder uitleg. Maar welk leerboek men ook gebruikt, men behoeft er geen enkelen regel van aan te nemen, zoo die niet in het „Fundamento” voorkomt. Wie dus door allerhande detail-regeltjes het Esperanto moeilijker zou willen maken, hij zal geen navolgers vinden, want in den eenvoud van het „Fundamento” vinden alle Esperantisten elkaar weer terug. Daarom wordt iederen Esperantist ook na de studie van het Esperanto in zijne moedertaal de bestudeering van het Fundamento ten zeerste aangeraden, wijl dat, en dat alleen de ware en vaste grondslag is, waarop hij als Esperantist met volle gerustheid kan voortwerken.

No. 6.

Nia Literaturo.

La fundamento estis metita. Het fundament was gelegd, en, daarop voortbouwende, kreeg Esperanto in zijn veertigjarig bestaan eene literatuur, waarop het met recht trotsch mag zijn. De meeste nationale talen bestonden reeds eeuwen, voordat zij zich op eene eigen literatuur van eenigen omvang konden beroemen. De Litausche taal bestond reeds voor Christus geboorte, en toch: het eerste Litausche werk dateert van 1547, en is een vertaalde catechismus van Luther. Herodotus beschrijft reeds het Russische volk, en toch: de eerste werken in de Russische taal verschenen eerst na Lomonosov, in het begin der 19e eeuw.

De oudste literatuur in haast alle talen bevat doorgaans niets anders dan proza en poëzie, overgenomen van vreemde schrijvers. 't Gaat er mee als met het kind, dat loopen moet leeren. 't Vreest op eigen beentjes te staan, en zoekt daarbij steun, waar het kan. De Latijnsche fabels van Phedrus, die zijne stof putte bij Esopus, vinden we terug bij La Fontaine in 't Fransch, bij Lessing in 't Duitsch, bij Krylov in 't Russisch, bij Obradovič in 't Servisch. En de Heleensche fabels van Esopus zijn ook nog niet oorspronkelijk: men vindt ze reeds in de oudere Hindoe-talen.

Niemand zal het daarom verwonderen, dat men vooral bij het eerste practisch gebruik van Esperanto zijne krachten beproefde in het vertalen van verschillende nationale schrijvers. Ja, al zou Esperanto geen eigen literatuur hebben, wat buitenstaanders wel ooit beweren (eigenaardig, dat deze altijd zoo gauw met hun oordeel klaar zijn!), dan nog was Esperanto eene buitengewoon nuttige uitvinding.

't Is waar, wij hebben in 't Nederlandsch uitstekende vertalingen van Fransche, Duitsche, Engelsche, Italiaansche, Spaansche en Russische werken. Maar toch, 't waren Nederlanders, die ze vertaalden, Nederlanders, die een of meer dier vreemde talen hadden bestudeerd. En, hoe degelijk ook hunne taalkennis zij, ze zullen zelve toch niet willen beweren, dat ze bijvoorbeeld beter de Russische taal kennen, dan 'n Rus; beter de Duitsche taal, dan 'n Duitscher. Welnu, wie geeft de Esperanto-overzettingen? Dat doen als regel (waarop zeer weinige uitzonderingen) personen, die de oorspronkelijke taal hunne moedertaal noemen, personen dus, die beter dan eenig vreemdeling de bedoelingen van den schrijver kunnen begrijpen, beter zijn gedachtengang kunnen volgen, beter zich kunnen verplaatsen in het milieu, waarin de schrijver zijne personen doet optreden.

Stel u eens voor, dat 'n Duitscher de „Camera Obscura” ging vertalen in 't Duitsch! En nu maak ik den sprong nog niet zoo heel groot. Maar laat een Italiaan, die Nederlandsch geleerd heeft, datzelfde werk eens in 't Italiaansch overzetten! Neen, Nederlanders hebben in Esperanto overgezet werken uit de Nederlandsche literatuur, zooals Engelschen ons hunne Engelsche schrijvers Shakespeare, Byron, Wiseman, Trine, Irving, Macauley e.a. hebben leeren kennen. En met hetzelfde gemak en dezelfde zekerheid van juiste vertaling lezen wij, Esperantisten, werken uit de Fransche, Duitsche, Russische, Poolsche, Italiaansche, Hongaarsche, Japansche, Finsche, Vlaamsche, Catalaansche, Noorsche, Bulgaarsche, Tsjechische, Armeensche, Servische, Litausche, Chineesche, Arabische, Perzische en Maleische literatuur.

Reeds hieruit moet blijken, dat de Esperanto-literatuur, wat vertaalde werken betreft, rijker en beter betrouwbaar moet zijn, dan de vertaalde literatuur in eenige andere taal.

Maar behalve dat hebben Esperanto-schrijvers van den beginne af eigen grootere of kleinere werken uitgegeven, zoodat ook de oorspronkelijke Esperanto-literatuur thans tamelijk omvangrijk is. Wij takseeren zeker niet te hoog, als wij het aantal werken in Esperanto op 't gebied van schoone letteren, poëzie, tooneel, sociologie, wetenschap, godsdienst, filosofie, tourisme, handel, politiek, enz., alle werken, die om hun vorm en inhoud tot het gebied der letterkunde kunnen gerekend worden, schatten op minstens tweeduizend.

Of wij het lezen van al deze werken ook aanbevelen? Van taalkundig oogpunt beschouwd, zeker. Maar beschouwd van godsdienstig en zedelijk oogpunt, is helaas het aantal werken, waarvan we de lezing beslist zouden afraden, en waarvan de lezing, — behoudens afzonderlijke gevallen, — beslist verboden is, tamelijk groot.

En ziedaar een ergerlijk tekort der katholieken op Esperantogebied, een tekort, dat slechts dan kan worden weggenomen, als wij in zoo grooten getale aan deze wereldtaal-beweging deelnemen, dat het uitgeven van katholieke Esperanto-werken zonder geldelijk verlies kan geschieden. Tot zoolang zullen we ons moeten behelpen met ons katholiek orgaan „Espero Katolika”, en het uitgeven van kleinere, minder beduidende werkjes. Tot zoolang zullen we het

helaas moeten aanzien, dat alleen niet-katholieken den Esperantobijbel lezen, daar de lezing daarvan voor ons verboden is: de kerkelijke goedkeuring ontbreekt!

No. 7. Eigen Literatuur.

Nu ja, dat men in Esperanto wel 'n werk uit een of andere taal kan overzetten, dat geeft men nogal gewillig toe. Maar niet gemakkelijk is het, de overtuiging aan te brengen, dat Esperanto, even goed als iedere andere taal, eigen literatuur kan hebben.

Men redeneert aldus: Esperanto is eene vreemde taal voor iedereen. Om een literair werk te kunnen schrijven moet men zijne ziel in de taal kunnen leggen. Men moet die taal daarvoor dus volkomen beheerschen, wij moeten met volle handen kunnen grijpen uit haar woordenschat, om daar die vormen te kunnen kiezen, die op de meest juiste wijze onze gevoelens uitdrukken. Maar, daar Esperanto eene vreemde taal is, zal dit ons in het Esperanto nooit mogelijk zijn. Hare literatuur zal dus enkel maar kunnen bestaan uit de vertaling van letterkundige werken uit andere talen, maar eigen literatuur in Esperanto is onmogelijk.

Lezer, het eenvoudigste bewijs, dat Esperanto wel degelijk eigen letterkunde heeft, zou zijn, hier iets uit die letterkunde aan te halen. Maar dit is juist de moeilijkheid: degenen, voor wie dit bewijs moet geleverd worden, verstaan die taal niet, zij kunnen dus niet gevoelen, dat hetgeen geboden wordt, letterkundige waarde heeft. We zullen dus moeten trachten, het bewijs te leveren door redeneering.

Laten we eens zien. Men gaat dus uit van de onderstelling, dat het onmogelijk is, een letterkundig werk te leveren in eene andere dan de moedertaal. Waarom? Omdat men alleen die taal door en door kent, omdat men die taal als het ware met de moedermelk heeft ingezogen. Goed. Maar kan dat alleen maar het geval zijn met de moedertaal? Of zoude ge niet denken, lezer, dat iemand, die van zijne jeugd af in een ander land is opgevoed, dan waar zijne ouders woonden, zich die taal van dat land zou eigen maken, en daarentegen van zijne moedertaal geen woord zou verstaan?

Heel natuurlijk, zult ge zeggen. Welnu, dat bewijst dus al, dat het niet juist de moedertaal behoeft te zijn, waarin men letterkundige werken kan schrijven, doch dat dit ook mogelijk is in eene andere taal, mits men daarin maar met het grootste gemak zich weet uit te drukken, zoodat men voor zijne gedachten de juiste en mooiste vormen weet te kiezen. Een letterkundig werk te schrijven in eene taal, die zijne moedertaal niet is, kan dus niet als eene onmogelijkheid beschouwd worden.

Ik kan me zelfs voorstellen, dat er tweetalige menschen zijn, menschen, wie het totaal onverschillig is, of ze in de eene, dan wel in de andere taal spreken of schrijven, wijl hunne geheele opvoeding tweetalig geweest is, daar zij van hunne jeugd af zoowel de eene als de andere taal hoorden spreken, en gedwongen waren, nu eens de eene, dan de andere te gebruiken, om hunne gedachten uit te drukken.

Als zoo iemand nu eens letterkundig is aangelegd, waarom zou die dan niet evengoed een letterkundig werk kunnen schrijven in de eene taal, als in de andere? Beide toch dienen om de gedachten uit te drukken, en beide worden in dezelfde mate beheerscht.

Zoodat de eenige eisch voor het schrijven van een letterkundig werk in eene of andere taal blijkt te zijn — behoudens de letterkundige aanleg natuurlijk — het beheerschen der taal.

Ziezoo, nu zijn we, waar we wezen moeten. De vraag blijft nu alleen maar, of het mogelijk is, de Esperanto-taal te beheerschen. Zoo ja, dan kan hij, die letterkundigen aanleg heeft, ook in die taal een letterkundig werk schrijven.

Wat is dat nu: „'n taal beheerschen”? Dat is: de taal zoozeer onder den knie hebben, dat men ze als het ware dwingt, die vormen te geven welke de juiste wedergave zijn van onze gedachten. Dat is dus niet het bloote vertalen van de Nederlandsche woordjes in het Esperanto volgens de regels der grammatica. Neen, dat is het als spelend gebruik maken van die taal, het direct omzetten zijner ideeën in het Esperanto, zonder daarbij zelfs aan zijne moedertaal te denken; dat is dus: het denken in Esperanto. En dat dit mogelijk is, daarvan moet ieder overtuigd zijn, die onze internationale congressen bezoekt, en daar bemerkt, hoe vlot en vloeiend, als in de eigen moedertaal, geheel onvoorbereid daar debatten gevoerd worden. En hoe interessanter het debat is, hoe vlugger de woorden van de lippen rollen; ernst en scherts volgen elkaar op, en onmiddellijk na elken raken zet volgt het daverend applaus als het duidelijkste bewijs, dat de toehoorders in gedachte de sprekers op den voet volgen. Zou dat kunnen, als het Esperanto niet de directe vertolker was der gedachte?

Onze congressen geven het bewijs, dat Esperanto evengoed te beheerschen is als de moedertaal. Maar dan kan ook hij, die letterkundige talenten bezit en Esperanto beheerscht, letterkundige werken in Esperanto leveren. En daarmee is de mogelijkheid van Esperanto-literatuur bewezen.

No. 8. Nij Kongresoj.

Onze congressen! Ja, daar heb ik nog wat over te vertellen. Dat zijn jaarlijksche reuzen-manifestaties van de deugdelijkheid van Esperanto als wereldtaal. Dat zijn luidsprekers, die met geweldige kracht den meest hardhoorige te verstaan geven, dat de moeilijkheid van het taalverschil geheel en al door Esperanto wordt opgeheven.

Nog zijn er pessimisten, nog wordt beweerd, — en zelfs door hooggeleerde taalkundigen, — dat 'n internationale kunstmatige taal onmogelijk is. Maar als ik nu eens ging beweren, dat vliegen onmogelijk is, zoolang de menschen niet met vleugels geboren worden, dan zou men mij terecht toevoegen: „Maar kijk dan toch eens uit je oogen! Bijna dagelijks kunnen we er getuige van zijn, dat er werkelijk door de menschen gevlogen wordt.”

Maar met evenveel recht kunnen wij, Esperantisten, ook

zeggen: Kom dan eens kijken op onze internationale Esperanto-congressen! Ge ziet daar toch menschen van de meest verschillende nationaliteit. Als die allemaal hunne moedertaal gebruikten, zou het een ware Babelsche taalverwarring worden.

En kom asjeblief niet met het voorstel, ons van het Fransch te bedienen, want dan zouden de Franschen het hoogste woord voeren, zooals de Engelschen zouden doen, als Engelsch de congresstaal was. En de anderen? Uitgezonderd de meertaligen, — die men, zooals bekend is, hoofdzakelijk onder de Nederlanders zou moeten zoeken, — waren alle overigen met stomheid geslagen, en het congres zou feitelijk geen congres meer zijn!

Nu echter bedienen allen zich met hetzelfde gemak van de internationale taal. Geen enkel congressist heeft eenigen voor-sprong, en de gewone arbeider neemt met hetzelfde gemak aan de discussies deel als de geleerde, voor zoover hij tenminste in het behandelde onderwerp thuis is.

Dit zijn feiten, die ieder tijdens een internationaal Esperanto-congres kan waarnemen, even gemakkelijk als men kan hooren, dat de radio ons muziek en redevoeringen brengt uit ver verwijderde plaatsen, even gemakkelijk als men ziet, dat de vlieg-machines zich door de lucht bewegen, al heeft men niet het minste begrip van radio en vliegwezen.

Als men dus moet toegeven, dat ééne internationale taal werkelijk een zegen zou kunnen zijn voor de menschheid, moet men ook voelen, dat het plicht zou zijn, tot verwezenlijking daarvan mede te werken, als zulk een taal mogelijk zou zijn.

Maar het bewustzijn van dien eventueelen plicht moet ons niet bij voorbaat doen zeggen: neen, eene internationale taal is onmogelijk. Neen, waar de feitelijkheid gemakkelijk is te constateeren, zouden we ons even goed aan plichtsverzuim schuldig maken, als wij ons zelf het overtuigend bewijs onthielden, als wij moedwillig voor die feiten de oogen gesloten hielden, als wij verzuimden, er getuige van te zijn, dat Esperanto het werkelijk mogelijk gemaakt heeft, dat personen van allen rang en stand en van de meest verschillende nationaliteit met elkaar omgaan, alsof er werkelijk geen taalverschil meer bestond.

Zoo waren op het congres te Weenen van 6 tot 14 Augustus 1924 ongeveer 3400 personen aanwezig uit 38 verschillende landen. En meen nu niet, dat dit allemaal geleerden waren. Volstrekt niet! Het congresboek, dat namen en adressen van al deze congressisten bevat, vermeldt niet minder dan 165 verschillende ambten, beroepen, ambachten, betrekkingen, of hoe ge die schakeeringen ook noemen wilt. Ik zie daaronder advocaten en universiteits-professoren, maar ook onderwijzers en studenten. Ik bemerk onder hen ingenieurs en geneesheeren, maar ook kelners, bakkers, landbouwers en tramconducteurs. Soldaten treft men er onder aan, en politiebeamten, priesters en seminaristen, schrijvers en boekhandelaars, meubelmakers en mijnwerkers. 'n Bonte verscheidenheid dus, waarvoor 'n zeker soort van personen misschien de neus zal optrekken, maar die toch maar bewijst, dat Esperanto niet het

voorrecht behoeft te zijn van de meer ontwikkelden, doch in werkelijkheid is: 'n taal voor iedereen. Dit feit is te constateeren op onze congressen door al wie zien en hooren wil.

No. 9. Wat heb ik er aan?

Kiom utilas? Wat heb ik eraan? 'n Echt menselijke vraag, die natuurlijk ook gesteld wordt, wanneer het Esperanto betreft. Zoo vaak hooren we zeggen: Ja, ik vind die Esperanto beweging nou wel aardig, en ik kan me best indenken, dat voor velen zoo'n eenvoudige wereldtaal nuttig is, maar wat mij betreft, ik spreek Fransch, Duitsch en Engelsch, en daar kan ik me best mee behelpen. Ik zie dus voor mezelf heelemaal geen profijt van de Esperanto-studie.

Natuurlijk is het eerste wat we doen na deze verklaring: ons hoofddeksel afnemen uit eerbied voor iemand, die Fransch, Duitsch, en Engelsch „spreekt”. Ja, zetter, „spreekt”, tusschen aanhalings-teekens, want daar komt het vooral op aan. Dat Fransch, Duitsch en Engelsch spreken geeft ons het idee van iemand, die vandaag gezellig zit te keuvelen met een Franschman over de Fransche politiek, morgen in den trein een druk gesprek voert met een Duitscher over den Zeppelin-tocht, en aan het station wordt afgehaald door eenige Engelschen, met wie hij zoo aanstonds eene conferentie zal hebben over eene of andere belangrijke transactie. Kijk, zoo iets, dat noem ik 'n prestatie.

Maar als men dan die Fransch-Duitsch-en-Engelsch-sprekers eens werkelijk bezig hoort in hunne moderne talen, och, wat valt dat tegen! Hoe bitter weinig weten ze dan te vertellen, dezelfden, die zoo interessant en zoo onderhoudend weten te keuvelen over alles en nog wat, zoolang ze in hunne moedertaal aan 't praten zijn. Dan vervullen ze maar liefst den rol van toehoorder, en vergenoegen ze zich met een goedkeurend knikje, een toestemmend lachje, en, als toegift: „Oui, oui, certainement, monsieur!”, of: „Das lässt sich hören!”, of: „Of course, you are right!”

Neen, lezer, men neme het mij niet kwalijk: die vier-talensprekers (want Nederlandsch is toch ook 'n taal, niet waar?) vallen in 't algemeen tegen in 't gebruik.

Maar aangēnomen, dat onze vriend werkelijk de moderne talen spreekt als z'n moedertaal. Hij zal dan zonder moeite zich kunnen onderhouden met Franschen, Duitschers en Engelschen. Maar als hij nu eens in aanraking komt met 'n Spanjaard, 'n Hongaar, 'n Italiaan, 'n Tsjech, 'n Roemeen, 'n Rus? Wel, zult ge zeggen, dan zullen we met hen ook licht in één dier moderne talen kunnen spreken. Zeker, ten minste, als die lui ook die talen kunnen spreken zoo goed als hun moedertaal. Maar hoevelen kunnen dat? Wij, Nederlanders, hebben nu eenmaal de reputatie (verdiend of onverdiend?), dat we zooveel vreemde talen spreken. Maar in 't buitenland zijn 't enkelingen, waarvan zulks gezegd kan worden. Nog onlangs vernam ik van 'n Rus, die in een onzer steden op 't postkantoor kwam. De man kende ook Fransch. Natuurlijk bediende hij zich dus van die taal, en niet van 't Russisch, dat niet 't voorrecht heeft, tot de „moderne talen” te behooren. Maar dat

Fransch was van zoo'n kwaliteit, dat geen der postbeambten hem verstond! Tableau! Wat nu gedaan? Daar komt een der beambten op 't idee, eens te probeeren, of de Rus misschien Esperanto kent. Hij spreekt den man in 't Esperanto aan, en tot verwondering van de overige ambtenaren begrijpen ze elkaar, en de taalmoeilijkheid is als bij tooverslag opgelost.

Maar, zult ge zeggen, dat kan toch niet. Die Rus heeft toch een heel anderen tongval dan wij. Zijne uitspraak van het Esperanto zal dus heel wat verschillen van de onze, en dat zal evengoed het verstaan bemoeilijken, als toen de Rus Fransch sprak.

Kijk, dat is weer een van die opwerpingen, wier waarde totaal tot niets gereduceerd wordt bij een nader beschouwen van de uitspraak van het Esperanto, iets, waarover we in eene andere brochure zullen spreken. Laten we uit deze les maar eens leeren dat men niet al te veel moet bogen op z'n talenkennis, want dan komt men bedrogen uit.

Met Engelsch komt men de wereld rond, zoo beweert men. En toch vertelde me niet lang geleden 'n Engelschman, die bijna geheel Europa heeft doorreis, dat gewoonlijk op 't vasteland het Engelsch hem in den steek liet. 't Best ging het nog in Nederland. Maar toch: veel vlotter kon hij op zijne reis van Eindhoven naar Rotterdam een gesprek voeren in Esperanto met den conducteur van den trein, dan in 't Engelsch met zijne medepassagiers, die Engelsch kenden!

Kiom utilas? Wat heb ik aan Esperanto? Dit reeds, dat men veel meer kans heeft, zich in den vreemde verstaanbaar te maken, dan met eenige andere taal. En al zou men ergens te midden van vreemdelingen zijn, die ons niet verstaan en ook geen Esperanto kennen, het uitspreken van het woord „Esperanto” is vaak reeds voldoende voor de omstaanders, om een bekende ten tooneele te roepen, die onze wereldtaal wel kent, en ons dan verschijnt als een redder uit den nood. Dat heeft ook onze bovengenoemde Engelschman ondervonden.

No. 10. Kiom Utilas?

Wat heb ik eraan, Esperanto te leeren? Ik ken wel geen vreemde talen, maar ik heb ze niet noodig. Ik ga van huis naar de fabriek, en van de fabriek naar huis. Den avond en den Zondag breng ik in mijn huisgezin door, en ga verder slechts om met kennissen en familie. Wat heb ik dus aan Esperanto?

Beste vriend, ge zijt een gelukkig mensch. Beseften allen maar, dat werkelijk nergens meer gezelligheid te vinden is, dan in den huiselijken kring. En die huiselijkheid zal zeker van grooten invloed zijn op de opvoeding uwer kinderen. Te veel wordt tegenwoordig die opvoeding aan vreemden overgelaten. De school moet alles doen, meent men, en toch: de voornaamste opvoeder van het kind zijn de huisgenooten, op de eerste plaats dus vader en moeder.

Meer dan de beste school kunnen zij er voor zorgen, dat hunne kinderen de noodige ontwikkeling krijgen. Maar natuurlijk zullen ze dit te beter kunnen, naarmate zij zelf ook meer ontwikkeld zijn. Ook gij dus behoort op de hoogte te blijven van uw tijd, niet door

het lezen van romans, maar door degelijke lectuur: een flinke courant, die wat meer bevat dan de dagelijksche ongelukkenrubriek, en ook wat diepzinniger kost geeft.

Maar dan komt men gewoonlijk met de klacht: och, dat is te geleerde kost voor mij; ik versta die vreemde woorden niet. Daarvoor moet men Fransch geleerd hebben. En daarom houd ik me maar aan mijn plaatselijk blaadje.

Ja maar, kijk eens vriend, daarin moet ik je nu ongelijk geven. Ontwikkeling is nu eenmaal noodig, ook bij den gewonen man, ook, en zelfs op de eerste plaats voor de opvoeding uwer kinderen. Maar wees gerust, ge behoeft daarvoor geen Fransch te gaan leeren. Ge kunt dat even goed, en veel gemakkelijker en veel plezieriger door u op Esperanto toe te leggen. Als ongemerkt zult ge u dan heel veel van die zoogenaamde stadhuiswoorden eigen maken, en het lezen van degelijke lectuur zal u daardoor veel aangenamer worden, terwijl omgekeerd deze lectuur uwen gezichtskring zal verruimen, u een goed inzicht zal geven in vele zaken, waarvan eenige kennis in den tegenwoordigen tijd zoo'n dringende eisch is.

Maar er is meer. Ge zult toch ook wel willen, dat uwe kinderen tot ontwikkelde menschen opgroeien, al behoeven ze dan geen geleerden te worden. En bij den tegenwoordigen vooruitgang der Esperanto-beweging behoeft men waarlijk geen profeet te zijn, om te kunnen voorspellen, dat het komende geslacht de kennis der wereldtaal als een gebiedende eisch zal stellen.

Uwe kinderen behooren dus Esperanto te leeren, zoo spoedig zij daarvoor in staat zijn. Maar hoe veel gemakkelijker zal hun dat vallen, wanneer ge hen thuis daarmee op de hoogte kunt brengen. Hoe veel aangenamer zal hun die studie zijn, wanneer ze thuis die taal zoo nu en dan eens kunnen hooren en kunnen spreken.

En dan: die Esperanto-studie brengt vanzelf mede de correspondentie naar allerlei landen en met allerlei personen. Maar is het dan niet wenschelijk, neen, ik zou zeggen: noodzakelijk, dat gij bij die correspondentie een oogje in 't zeil kunt houden? Maar dat zal alleen mogelijk zijn, wanneer ge zelf Esperanto kent. Meen toch niet, dat Esperanto alleen beoefend wordt door katholieken! Gelukkig, we hebben onze internationale katholieke Esperanto-organisatie, waardoor de katholieke Esperantisten over de geheele wereld nader tot elkaar worden gebracht.

Maar ook van neutrale en anti-katholieke zijde wordt Esperanto beoefend, en ook in onze wereldtaal worden ideeën verspreid, die verderfelijk zijn voor de jeugd. En ook in de Esperanto-literatuur bestaan verscheidene werken, die we van de jeugd verre verwijderd moeten houden.

Ouders, begrijpt hier uwe taak! Let op hetgeen uwe kinderen lezen! Daarvoor Fransch, Duitsch en Engelsch te gaan leeren, dat is voor u onmogelijk. Maar Esperanto leeren, dat kunt ge. En ge zult daarbij werken aan uw eigen ontwikkeling en aan die uwer kinderen, en ze tevens voor veel gevaar behoeden.